

ΖΗΣΕ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ

Του Α. Μ. Σταυρόπουλου,
Ομ. Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

(Ἀπό τό πρόσφατα κυκλοφορηθέν βιβλίο του: *Ἰχνηλασίες*, ἀρ. κς' στή σειρά «Ἀναλόγιο» τῆς «Εὐθύνης», Ἀθήνα 2007, σ. 39-41)

Ἐδῶ καί πολὺ καιρὸ, γνωστὴ ἐταιρεία κινητῆς τηλεφωνίας χρησιμοποιεῖ ὡς διαφημιστικὸ τῆς σύνθημα, μὲ πολλὰ καὶ ποικίλες παραλλαγὰς καὶ διαζωγραφίσεις, τὸν τίτλο τοῦ σημερινοῦ κειμένου: ζῆσε τὴ στιγμή. Ἀκούγεται ὥραϊα σὰν καντιανὴ κατηγορικὴ προστακτικὴ. Ἡ ζωὴ εἶναι βραχεῖα καὶ ὀφείλεις νὰ βιαστεῖς νὰ τὴν ἀπολαύσεις. Αὐτὸ ἄλλωστε συνιστοῦσε ὁ ῥωμαῖος ποιητὴς Ὁράτιος: *carpe diem*, ἀπόλαυσε τὸ παρὸν (Ὡδὲς I, 11, 8). Τὸ ἴδιο ἀνασυρμένο μεσαιωνικὸ φοιτητικὸ παράγγελμα συμβούλευε τοὺς μαθητὲς του καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ «Κύκλου τῶν χαμένων ποιητῶν». Ὁ κόσμος, ὅμως, εἶναι μικρὸς καὶ «ἢ βιομηχανικὴ κατασκοπεῖα»... καλὰ κρατεῖ ἔτσι ὥστε σὲ γιαπωνέζικο σερβίτσιο ποτηριῶν, πού μᾶς προσέφερε πρόσφατα φίλη, ἦταν χαραγμένο τὸ λατινικὸ ἀπόφθεγμα (*carpe diem*). Ἡ παγκοσμιοποίηση, βλέπετε, δὲν μεταφέρει μόνον ἐμπορικὰ προϊόντα καὶ οἰκονομικά ὀφέλη. Ἐγκαθιστᾶ παγκόσμια ιδέες ἀπὸ παλιὰ καὶ νεκρὰς γλωσσες τὶς ζωντανεῖει ἔστω καὶ ἂν πρέπει νὰ ἀνατρέξεις καὶ σὲ λεξικά.

Τὸ σύνθημα βέβαια ἀνταποκρίνεται σὲ μία ἐγκαταστημένη νοοτροπία τοῦ νὰ ζῆσει καὶ νὰ ἀπολαύσει κάποιος τὰ ἀγαθὰ «ἐδῶ καὶ τώρα», *hic et nunc*. Οἱ Λατίνοι πάλι μπροστὰ μας, ἔστω κι ἂν ἡ ρῆσις ἐκφράζει τὸν ἀμερικανικὸ πραγματισμὸ εἰσαχθέντα προσφάτως καὶ στὴ χώρα μας. Δὲν ξέρω κατὰ πόσον ἀτελῶς ἢ μὲ ὑψηλὰ τέλη κατὰ κεφαλὴν τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ιδέα ὅσο κι ἂν προδίδει μία ὑλιστικὴ ἀντίληψη καὶ ἀπηχεῖ κάπως τὸ «φάγωμεν, πῖωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν» (Α' Κορινθίους 15, 32), μπορεῖ νὰ τύχει καὶ λιγότερο φυλὺποπτης ἐρμηνείας. Ἄν σὲ πολλὰ πράγματα ὑστερεῖς καὶ δὲν μπορεῖς νὰ εἶσαι κύριος τῶν καταστάσεων καὶ ἂν «ὁ χρόνος εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴ δημιουργία κάθε πολύτιμου ἀγαθοῦ ὅπως καὶ τῆς περιουσίας σας» (ἀπὸ διαφήμιση Τραπέζης), ἐσὺ εἶσαι ὁ «ἔχων καὶ κατέχων» τὴ στιγμή σου, τὶς στιγμὲς σου. Μὴν τὴν ἀφήνεις, λοιπόν, νὰ πάει χαμένη, ἄς τὴν ζήσεις, ἄς τὴν ἐκμεταλλευτεῖς, ἄς τὴν ἀπολαύσεις. Δὲν γνωρίζεις τί μπορεῖ νὰ συμβεῖ ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή• ὅσα φέρνει ἢ μέρα δὲν τὰ φέρνει ὁ χρόνος• συνεπῶς *carpe diem*, ζῆσε τὴ στιγμή. Ἀκόμα καὶ τὶς δύσκολες στιγμὲς προσπάθησε νὰ τὶς ζήσεις μὲ δημιουργικὸ τρόπο.

Ἐπάρχει ἀσφαλῶς ὁ κίνδυνος ἐνὸς ἀπομονωτισμοῦ... Νὰ ἀπομονώσεις τὶς στιγμὲς σὰ νὰ ἦταν τελεῖες στιγμὲς• σὰ νὰ εἶχαν ἐν ἑαυταῖς τὸ τέλος, ἀπαλείφοντας μ' αὐτὸ τὸν τρόπο μία τελεολογικὴ προσέγγιση, λησμονώντας ὅτι κάπου, πρὸς κάπου τέλος πάντων αὐτὲς οἱ στιγμὲς ἀποβλέπουν. Καλὴ ἢ στιγμιαία αἰωνιότητα, νὰ ζεῖς τὸ πᾶν στὸ στιγμιαῖο ἀλλὰ εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε ὄχι ὑπάρχει μία ἀναφορὰ πού σὲ ἐπαναφέρει στὴν τάξη τοῦ κόσμου, στὴν διαχρονικότητα τῆς «στιγμιαιότητας». Γιατί βρίσκεσαι

«ἐκεῖ ὅπου τὸ χθὲς συναντάει τὸ αὔριο σήμερα». Τὸ τελευταῖο πάλι ἀπὸ διαφήμιση πόλεως τῆς ἀσιατικῆς ἠπείρου. Κι ἂν θελήσουμε νὰ χρησιμοποιήσουμε γλῶσσα ποιητικὴ θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ λησμονοῦμε ὅτι «καὶ τὸ σήμερα εἶναι ἐκεῖνο τὸ αὔριο τοῦ χτές...» (Antonio Machado).

Ἄν γιὰ τὴν τέχνη τῆς φωτογραφίας, γιὰ τὴ δημιουργία «στιγμιότυπων», εἶναι σοφὴ ἡ συμβουλὴ τοῦ Ν. Καζαντζάκη ποὺ ἐφάρμοσε ὁ γάλλος φωτογράφος Γκυ λὲ Κερέκ (Guy Le Querrec): «Κάνε ὅπως ὁ ἐλέφαντας. Σκέψου ὅτι αὐτὸ ποὺ βλέπεις αὐτὴ τὴ στιγμὴ δὲν τὸ ἔχεις ξαναδεῖ καὶ οὔτε θὰ τὸ ξαναδεῖς ποτέ», εἶναι ἐντούτοις ἐπικίνδυνο νὰ ἀρκεστεῖς σὲ μία μονομερῆ χρονικὰ προσέγγιση τῆς πραγματικότητος σύμφωνα μὲ τὸ γνωστὸ ἀνέκδοτο τῆς περιγραφῆς ἐνὸς ἐλέφαντος ἀπὸ τυφλοὺς διὰ τῆς ἀφῆς καὶ μόνον. Ὁ κάθε τυφλὸς τὸν περιέγραψε ἀπὸ τὸ ἐπιμέρους μέλος ποὺ εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐξερευνήσῃ ἀπτικὰ (πόδια, προβοσκίδα, αὐτιά, χαυλιόδοντες κ.λπ.). Κανένας τους ἢ καὶ ὅλοι μαζί δὲν μπόρεσαν νὰ ἀποδώσουν τὸ συγκεκριμένο ἀντικείμενο. Μπορεῖ νὰ ἀπόλαυσαν τὸ μέλος... δὲν κατέληξαν, ὅμως, σὲ μία «μελ-ῶδια» ! Τελικὰ ἀπέμεινε ἀπὸ ἓνα ὀλόκληρο κινηματογραφικὸ ἔργο νὰ κρατήσουν μόνον τὴ μιὰ μέρα (πρβλ. «Ἡ αἰωνιότητα καὶ μιὰ μέρα») !

Μὲ ὅλα αὐτὰ ποὺ προηγήθηκαν δὲν ἀναιρῶ τὴ σπουδαιότητα τῆς μιᾶς στιγμῆς. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἀλληλουχίες, ἢ μιὰ στιγμὴ μπορεῖ νὰ βιωθεῖ σὲ τόσο βάθος σὰ νὰ ἦταν ἡ μόνη τῆς ζωῆς σου στιγμὴ. Αὐτὸ εἶναι μεγάλο κέρδος γιὰτί μπορεῖς πράγματι νὰ τὸ ἐκμεταλλευτεῖς. «Στὴν οὐσία», ὅπως καὶ στὴ φωτογραφία, «κλέβουμε στιγμὲς, γιὰ νὰ ἀπεικονίσουμε τὴν αἰωνιότητα» (Λὲ Κερέκ). Ἡ συγκεκριμένη στιγμὴ εἶναι τὸ κρυφὸ τάλαντον ποὺ σοῦ ἔχουν ἐμπιστευθεῖ. Μπορεῖς νὰ τὸ κρύψεις στὴ γῆ, νὰ χάσεις τὸν καιρὸ σου, νὰ σκοτώσεις τὴν ὥρα σου. Νὰ μὴν κάνεις σήμερα αὐτὸ ποὺ δὲν ἔκανες χθὲς, σὰν ἀντίκρουση στὸ πρόσταγμα μὴν ἀναβάλλεις γιὰ αὔριο αὐτὸ ποὺ μπορεῖς νὰ κάνεις σήμερα. Μπορεῖς ὅμως νὰ διπλασιάσεις ἢ καὶ νὰ πενταπλασιάσεις τὴ στιγμὴ σου, βιώνοντας ποιοτικὰ τὸ χρόνο σου ὡς καιρὸ εὐπρόσδεκτο, καιρὸ εὐνοίας σὲ ἡμέρα σωτηρίας (Β΄ Κορινθίους 6,2).

Ἡ χρονο-χρέωση τότε γίνεται χρονο-πίστωση. Μπορεῖ μάλιστα νὰ σὲ βοηθήσει «νὰ ζήσεις» στὴ ζωὴ σου «τὸ σήμερα τοῦ Θεοῦ», ὅπως ὑποστήριζε ὁ ἀδικοχαμένος ἡγούμενος τῆς Κοινότητος τοῦ Ταιζὲ Ροζὲ Σούτς, καὶ νὰ συν-χρονιστεῖς μὲ Αὐτόν.